

fiice
8° M
6136

Nestor Makhno

DON

324400

Den russiske revolusjon i Ukraine

(Mars 1917—april 1918)

Forord til en norsk oversettelse

av

A. HAZELAND

Pixa

*8-M
6136*

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF COMPARATIVE ZOOLOGY

1880-1881

1880-1881

A HAZELAND

Forord.

I 1924 utga «Norsk syndikalistisk Federations forlag» P. A r s j i n o v: «De ukrainske bønders frihetskamp (Makhnobevegelsen)», oversatt av Nils Jøntvedt.

I 1927 utkom på fransk «La Révolution Russe en Ukraine» av N e s t o r M a k h n o selv (nærværende bok). Desuten inneholdt «Le Libertaire», Paris, 5., 12. og 19. oktober 1929 (nr. 224—226) 3 artikler av Makhno om «Oprindelsen og grunnlaget for det makhnovistiske revolutionære oprør i Ukraine». Dette er hvad jeg kjenner til av opplysninger om den merkelige Makhnobevegelse.

Arsjinovs bok omfatter årene 1918—21 eller det tidsrum, da Makhno og hans avdelinger (povstantsjestvo-armeen eller povstantsjestvoen) etterhånden var uavladelig optatt med kamp mot forskjellige fiender: tysk-østerrikerne og Skoropadski, hetman for Den ukrainske Centralrada's tropper og representant for de ukrainske adelige og godsbesiddere; Petljura (representant for det nationalistiske ukrainske borgerskap); Denikin, først alene, senere sammen med bolsjevikene, derefter igjen alene; herunder også mot Grigorjev, en eventyrer og tidligere zarofficer,

som etterhånden optrådte sammen med Petljura, med bolsjevikene, mot bolsjevikene, og som tilsist blev drept av Makhnos folk; videre mot Vrangell sammen med bolsjevikene. Endelig de åpne kampe mot bolsjevikene, som endte med at disse ved sin overmakt tilsist etter mange vanskeligheter overvant bevegelsen og drev Makhno ut av landet (over vestgrensen mot Bessarabien, 28. august 1921).

Således som stoffet er behandlet i Arsjinovs bok, er det ikke alltid lett å få tak i begivenhetenes rekkefølge. Men boken er full av overordentlig interessante enkeltheter til belysning av bevegelsens karakter og prinsipper. Arsjinov var selv med som deltager i bevegelsen. Boken burde leses av enhver arbeider.

Nærværende bok, som er å betrakte som det første binn av Makhnos erindringer, handler om det foregående år mars 1917—april 1918 og det agitasjons- og organisasjonsarbeide som da utførtes i Goulaj-Polje og omegn blandt bønderne og industriarbeiderne under ledelse av Makhno og stedets anarkistisk-kommunistiske forening, samt dette arbeides resultater, inntil bevegelsen blev oprevet ved tysk-østerrikerens innfall. Boken gir det samme inntrykk av den frihetlige revolusjonsbevegelses prinsipper og praktiske muligheter som vi kjenner fra Arsjinovs bok.

«Folket vet sikkert nok», sa P r o u d h o n, «hvad det ikke vil, men det vet ennu ikke hvad det skal ville». D. v. s.: folket vet at det samfund vi har, er et slett samfund, men det vet ikke hvad det skal sette istedet. Det store grunnspørsmål, det viktigste av

alle, om det skal strebe bare efter et nytt statssamfund eller efter et fritt samfund, har de ennu idag litet overveiet.

Dette spørsmål vil disse bøker bidra til å belyse.

Makhno-bevegelsen har sitt navn efter M a k h n o. Nestor Ivanovitsj, som var dens centrale skikkelse. Han opplyses å være født 27. oktober 1889 og opvokset i landsbyen Goulaj-Polje i det sydøstlige Ukraine, distriktet Alexandrovsk, guvernementet Jekaterinoslav, bondegutt, sønn av fattige foreldre, 19 år gammel blev han grepet for oprørske propaganda. Dømt til døden, fikk han straffen forandret til livsvarig fengsel på grunn av sin ungdom. I 8½ år satt han derefter i Butirki-fengslet i Moskva, lenket på hender og føtter. Under Kerenskis regjering blev utferdiget amnesti for politiske fanger, frempresset, sier Makhno, av folket i Petrograds gater. I henhold til dekretet slapp også Makhno løs og reiste umiddelbart derefter til sitt hjemsted for ufortøvet å påbegynne det arbeide som skildres her i boken.

Det russiske folks forestilling om revolusjonen var ikke, hverken i politisk eller økonomisk henseende, et diktatur.

Politisk var ideen uavhengige sovjetter av bønder og industriarbeidere til varetagelse av de felles anliggender. Økonomisk at jorden og arbeidsmidlene skulde føres tilbake til folket selv og arbeidsutbyttet direkte tilfalle de dermed beskjeftegede bønder og

arbeidere. Flere tilløp blev også gjort i denne retning, men kvalt av bolsjevikene uten å etterlate sig større spor. Alene Makhnobevægelsen i Ukraine nådde et omfang, en styrke og varighet, som gjør det mulig derav å utdra slutninger av betydning og interesse for arbeiderne. Det gjelder det store spørsmål om karakteren av den revolusjon de skal ha i tankerne og forberede.

Jeg skal peke på enkelte trekk.

1. — Under Kerenski gikk Makhno og han veners bestrebelser ut på å gjøre stedets befolkning mest mulig uavhengig av regjeringens organer («de kommunale komiteer»). Etter oktober-revolusjonen måtte man fremdeles være forberedt på inngrep fra bolsjevikenes side, likesom man hadde faren fra den ukrainske Centralrada med dens tropper hengende over sig. Etter tysk-østerrikerens besettelse av landet var Makhno og hans avdelinger optatt i stadige kampe. Vilkårene for det opbyggende arbeide var således vanskelige. Allikevel er bevegelsen også i denne henseende lærerik.

Eftersom behovet opstår, ser vi hvorledes man skaper sig de organer som trenges. Det første er dannelsen av bondeforeningene til kontroll med regjeringens «kommunale komiteer» under Kerenski. Da man får høre om general Korniloffs marsj mot Petrograd, danner man en «komité til revolusjonens forsvar», som straks skrider til handling, d. e. avvebning av borgerskapet, navnlig de rike bønder (pomechtchici), innskrenkning av de kommunale komiteers myndighet, og avskaffelse av den private

eiendomsrett til jorden m. v. Som organer for varetagelse av felles interesser avholdes kreds-kongresser (januar, februar, april, juni 1919). På den 2. kongress opprettes et krigsrevolusjonært kreds-sovjet som blev bevegelsens høieste organ. Som organer for det felles-økonomiske selvstyre fastholdes tanken om frie arbeidersovjetter. Man behandler spørsmålet om forbindelse med byenes industriarbeidere. Etter seiren over Denikin holdes en konferanse i Alexandrovsk, hvor man drøfter organiseringen av livet på grunnlag av arbeidernes selvbestemmelsesrett. På en derefter avholdt stor kredskongress hvor der møtte 200 representanter, derav 180 bønder, resten industriarbeidere, behandles spørsmålene: 1) kampen mot Denikin, rekrutteringen og underholdet av Povstantsjestvo-armeen, 2) spørsmålet om den indre gjenopbygning. Kongressens siste dage, sier Arsjinov, antok karakteren av et vakkert dikt. Gamle bønder sa, at det var den første kongress hvor de ikke bare følte sig som frie, men som brødre overfor hinannen og at de aldri kom til å glemme den. Under armeens bevegelser juni—juli 1920 dannes som armeens og bevegelsens høieste organ: sovjettet for de revolusjonære povstantsi (makhnoister i Ukraine). Det bestod av 5 medlemmer, valgt og godkjent av povstantsjestvomassen. Under sovjettet stod armeens 3 hovedavdelinger: den militær-operative, den kontrollerende organisatoriske, og kultur- og opplysningsavdelingen.

Allerede i det første år — før tysk-østerrikernes innfall — knyttet forbindelse med textilarbeiderne i Moskva om utbytning av korn og mulig andre næ-

ringsmidler mot tøyler, likesom der forberedtes andre bytteforbindelser. Men dette lovende tiltak, som hilstes med begeistring på begge sider, blev hurtig stoppet av bolsjevikene. De forbød textilarbeiderne enhver direkte bytteforbindelse og la endog de gjorte forsendelser hindringer iveien.

På samme tid opprettedes et antall «jordbrukskommuner», derav 4 i en omkreds av 7—8 km. fra Goulaj-Polje, som tegnet utmerket, men blev revet of under tysk-østerrikernes innfall.

Under kampen mot Vrangell, da man en kort tid hadde det til en viss grad rolig overfor bolsjevikene, tar man igjen med energi fatt på gjenopbygningen. I tiden 1.—25. november 1920 sammenkaldtes 5—7 gange alle landsbyer for å drøfte spørsmålet om de frie arbeidersovjetter. I denne tid utarbeides og trykkes av makhnoistenes sovjett: «De viktigste bestemmelser for det fri arbeidersovjett». Skolen vies den største oppmerksomhet. Der settes igang kurser for povstantsi som ikke kunde lese og skrive. Likeledes kurser for povstantsi i politisk elementærkunnskap (omfattende a) politisk økonomi, b) historie, c) anarkismens og socialismens teori og praksis, d) den store franske revolusjons historie (efter Kropotkin), e) den revolusjonære Povstantsjestvo's historie i den russiske revolusjon, o. a.) Det var smått med lærerkrefter, men takket være lærernes alvor og tilhørernes interesse gjorde kursene, heter det, fra første stund sin store nytte og lovet å spille en betydelig rolle i bevegelsens senere utvikling. Oså teatret ofret man interessert oppmerksomhet.

Efter hvad A r s j i n o v forteller er hans arbeide

blitt påbegynt 4 gange og gått tapt halvferdig. Det begyntes første gang under krigen og måtte senere på grunn av det røde politis interesse for det, skrives på samme måte, sier han, som fangernes optegnelser til hverandre i de zaristiske fengsler, d. e. hvorsomhelst i hjørner eller under border, i stadig fare for å bli overrasket av vokterne. Likeledes er gått tapt et stort materiale han hadde innsamlet angående bevegelsen. En del dokumenter er dog bevaret og gjengitt, således: den 3. kreds-kongress' svar til general Dybenko i anledning hans beskyldning mot kongressen for å være kontrarevolusjonær, skarpt og rammende, s. 79; telegrammer og redegjørelse i anledning av Grigorjevs opprør s. 88, 90, 91; opprop mot Grigorjev: «Hvem er denne Grigorjev?» s. 94; «Bekjendtgjørelse om sammenkaldelse av den fjerde ekstraordinære kongress av bønder, arbeidere og povstantsjestvo-delegerte» datert 31. mai 1919, s. 101. «Ordre nr. 1824. Fra Republikens revolusjonære krigssovjet», undertegnet Trotski m. fl., s. 102; Makhnos svar 9. juni 1919, s. 110; Makhno-armeens krigsrevolusjonære sovjett om trykke- og organisasjonsfriheten, 5. november 1919, s. 140; dokument utferdiget 21. juni 1920 i anledning et mislykket attentat av bolsjevikerne på Makhnos liv, s. 152; protokoll over møte av befalet i Ukraines revolusjonære povstantsjestvo-arme 3. juli 1920 i anledning av en skrivelse fra Vrangell, s. 155; «Betingelser for en provisorisk militær-politisk overenskomst mellom sovjett-regjeringen i Ukraine og Ukraines revolusjonære povstantsjestvo-arme (Makhnoister)», s. 159; (m. h. t. 4. punkt i den politiske overenskomst sam-

tykket makhnoistenes representanter i at den blev utskilt for å behandles særskilt). Alle disse dokumenter er vel verd å lese.

Også Makhno beklager som det vil sees, at han mangler viktige dokumenter, som skulde vært med i hans bok: resolusjoner og proklamasjoner fra Goulaj-Poljes bondeforening, fra Sovjett av representanter for bønderne og industriarbeiderne, og fra dets direkte idégiver, Goulaj-Poljes anarkistisk-kommunistiske bondegruppe.

Man taler gjerne om det tilbakeliggende russiske folk og at det på grunn av sin manglende utvikling har vært henvist til diktaturet. Det er vel også så, at Russlands befolkning kan stå tilbake i utvikling for befolkningen i Vest-Europa, navnlig er det jo en meget stor del av befolkningen som hverken kan lese eller skrive. Men man skal åpenbart være varsom med herav å dra noen slutninger m. h. t. deres evne til å ordne sitt liv i frihet. Den som leser hvad der foreligger om Makhno-bevegelsen kan — forekommer det mig — vanskelig undgå å få et sterkt inntrykk av, at disse ukrainske bønder som forsvarte sin uavhengighet og søkte å ordne livet fritt etter sitt eget skjønn, i kraft av sin naturlige sunde sans i virkeligheten var på den beste vei til å løse den sociale revolusjons opgaver.

Man skal huske: de samme ting som blir innviklede og uløselige, hvis de skal ordnes centralistisk, ovenfra, ved en styrelse eller regjering, de løser sig naturlig og liketil når de får ordnes av de interes-

serte selv, nedenfra opad, fra det enkle til det sammensatte (Bakunins ofte benyttede uttrykk).*)

2. Diktaturet er, sier man gjerne, også nødvendig for å forsvare revolusjonen. Begivenhetene i Ukraine er også her et nytt og slående bevis for det motsatte. Etter at bolsjevikene i første halvdel av 1918 hadde rømmet Ukraine, optar Makhno og hans avdelinger kampen mot tysk-østerrikerne, Skropadski, senere mot Petljura, og kjemper i flere måneder alene mot Denikin. Under dennes senere fremrykning — etter å være trengt inn i Goulaj-Polje området gjennom venstre flanke som holdtes av den røde arme og under omstendigheter som vekker mistanke om forrederi fra bolsjevikenes side — rømmer disse for 2. gang Ukraine, hvorefter kampen mot Denikin igjen overtas alene av Makhno og hans

*) Trotski spurte, sier han, engang en anarkist, hvorledes jernbanerne vilde funksjonere under anarkiet og fikk til svar: «Under anarkiet vil der ikke mere være jernbaner». Svaret som formodentlig er av Trotskis egen oppfinnelse, er noe tøv og viser bare hvilke besynderlige forestillinger han har om anarkismen (eller ønsker å bibringe andre). Anarkisten kunde heller ha spurt Trotski, hvordan han vilde ordne driften. Ganske sikkert hadde hverken Trotski eller Lenin eller de andre bolsjevikledere da de grep makten noen greie på jernbanedrift, proviantering, kraftmaskiner, hospitaler osv. De kunde bare henvende sig til vedkommende personale. Politikerne, sier Reveil, hvorfra foranstående er hentet, har aldri organisert noget uten kanskje armeer og politi. For alle samfundets behov er det de borgere som har spesialisert sig for opgavene som skaper og fullkommentgjør institusjonene.

Hvad særlig angår jernbanene, meddeler Kropotkin et interessant eksempel. Umiddelbart etter den russisk-ja-

avdelinger. Etter månedslange kampe og under uhyre vanskeligheter, tilsist et tilbaketok på mer enn 600 kilometer, er det så, at det tilsist lykkes ham ved Peregonovska, nær Uman, henimot Ukraines sydvestre grense, at tilføie Denikin, denne den farligste av de kontrarevolusjonære fiender, et avgjørende nederlag (26. september 1919). Uten dette gjennombrudd og den påfølgende ødeleggelse av Denikins etappelinje, hans artilleribasis og forråd av alle slags, antas det sannsynlig at Denikins tropper vilde inntatt Moskva i desember 1919. Også i seiren over Vrangell hadde makhnoistene sin vesentlige andel.

Det er vel å vente at bolsjevikene gir en annen fremstilling av disse begivenheter. Men ingen som leser Arsjinovs bok vil være i tvil om at det for ham som for Makhno gjelder å fortelle sannheten. På den annen side vet vi hvilken tillid vi kan ha til bolsjevikene, når de har bruk for en forfalskning.

Efter seiren over Denikin hadde det været vel

panske krig utbrøt almindelig streik på den transsibiriske jernbane. Hele personalet på denne bane, fra Uralbjergene til Harbin, mer enn 6500 km. lang, gikk i streik i 1905. De streikende lot samtidig armeens øverstkommanderende, den gamle Lenévitsj, vite at de vilde gjøre alt for hurtig å føre regimentene tilbake til Russland, hvis generalen hver dag vilde bli enig med streikekomiteen om antallet av menn, hester og bagage, som skulde befordres. Lenévitsj mottok tilbudet. Og resultatet var, at i de 10 uker streiken varte, foregikk hjemtransporten med større orden, færre ulykker, og meget hurtigere enn den før hadde gjort. «Det var en sann folkelig bevegelse, hvorunder arbeidere og soldater, efter at enhver (tvangs-)disciplin var forsvunnet, samarbeidet på denne umåtelige transport av 100 000'er av mennesker».

mulig, sier Arsjinov, å skape en revolusjonær arme som kunde beskyttet det revolusjonære folks frihet ikke bare innenfor Makhnoområdet, men i hele Ukraine. Det blev ikke gjort. Begeistring over den store seier, en viss sorgløshet og en forhastet tro hos mange på at den røde hær ikke lenger vilde la sig bruke mot makhnoistene hindret at en slik hær blev dannet i rett tid. Også overenskomsten med bolsjevikene om samarbeidet mot Vrangell erkjendte man senere var en stor feil.

3. Makhnobevægelsens ledende tanke var den lokale uavhengighet, retten for befolkningen på ethvert sted til å innrette sitt liv fritt efter eget skjønn, uten innblanding ovenfra eller utenfra, av noen regjering eller annen myndighet. Denne tanke blev også alltid fastholdt. Der var aldri tale om tvang eller herredømme over andre, bare å bevare arbeidernes frihet til overalt å velge selv. Også efter seiren over Denikin, da makhnoistene var den eneste maktfaktor i landet, oprettholdtes dette standpunkt. Karakteristisk er deres forhold overfor fengslene: som symbol på folkets treldom blev de brutt ned overalt, hvor man kom frem under arbeiderbefolkningens begeistrede tilslutning. Selvfølgelig måtte man hindre bolsjevikene o. a. statstilhengere fra å opprette maktorganer som deres revolusjonære komiteer, men tale-, trykke- og organisasjonsfriheten blev alltid uavkortet anerkjent og oprettholdt. I det hele befinner vi oss idet vi følger denne bevegelse i høi og ren luft. Med sin respekt for frihetens idealer forjetter den i sannhet om et bedre samfund.

Allerede likeoverfor tysk-østerrikerne fulgte makhnoistene den linje å tilintetgjøre officerstanden, men la de menige soldater slippe fri. «Før man satte dem på frifot, foreslo man dem å reise hjem, fortelle sine landsmenn om de ukrainske bønders kamp samt arbeide for den sociale revolusjon. I dette øie-med blev de forsynt med litteratur, undertiden også med penger. Kun den soldat som blev grepet i voldsferd mot bønderne blev straffet. Denne optreden overfor de f angne soldater øvet en sterk innflytelse på dem i revolusjonær retning.»

Under kampene med bolsjevikene blev der også av Makhno tatt en masse fanger, som alltid — forsåvidt de ikke gikk inn i hans avdelinger — blev satt på frifot med anmodning om å reise hjem og ikke tjene som undertrykkelsesmiddel for makten. Da makhnoistene rykket videre, kom dog snart de fleste av disse fanger igjen inn i den røde armes rekker. Dette var en stor vanskelighet, som man ikke fant noen fornuftig utgang av. Bolsjevikene tok tingene anderledes. Overensstemmende med forordning i deres «Specielle kommisjon for kampen mot makhoistene» blev alle fangne makhonister skutt på stedet.

Et smukt og karakteristisk vidnesbyrd om solidaritetsfølelse beretter Arsjinov om: i begynnelsen av 1919 tok Makhnos avdelinger efter en rekke heldige kampe mot Denikin som bytte omkring 100 vogner korn og annen proviant. Makhno og stabens første tanke var å sende denne trofé til de hungrende arbeidere i Moskva og Petrograd. Tanken blev hilst med begeistring av hans tilhengere og vognladningene sendt.

Når bevegelsen krevet lokal uavhengighet, var det, som man vil se, ikke bare for dennes egen skyld, men som en livsbetingelse for revolusjonen, for at den kunde utvikle sig fritt og løse sine oppgaver. Herom har Makhno mange steder slående ord som arbeiderne skulde overveie og legge sig alvorlig på sinde. Ord som bekrefter hvad de store anarkistiske forfattere forlengst har fremholdt, og begrunnet teoretisk, men som her får sin egen vekt som uttrykk for en klartseende manns praktiske erfaringer ut fra sitt eget arbeide med tingene under en oplevet revolusjon. Jeg hitsetter noen uttalelser som antyder bevegelsens syn på dette forhold.

Uttalelser som knytter sig til tiden før oktoberrevolusjonen, d. e. under Kerenskis regjering.

«Vi måtte få bønderne til å forstå at de politiske partier, hvor revolusjonære de enn var i dette øieblikk, uundgåelig vilde drepe ethvert skapende initiativ i den revolusjonære bevegelse, hvis det lykkedes dem å opkaste sig til herrer over folkets vilje.»

De kommunale komiteer som territoriale enheter avhengige av regjeringen «kan ikke være revolusjonære enheter som grupperer omkring sig revolusjonens levende krefter. Eftersom revolusjonen utvikler sig må de forsvinne, proletariatets masser vil oppløse dem. Den sociale revolusjon krever det».

«Bønderne trengte å føle sig bedre understøttet i revolusjonens kritiske øieblikk av byenes revolusjonære fremstøt, for å kunne gjøre fruktbart arbeide, gjøre slutt på de bestående privilegerte klasser og ikke la andre få sette sig i deres sted.»

«Vi hadde, fra slutten av august måned opnådd at bønderne hadde forstått oss fullstendig, og ikke lenger lot sine krefter splittes til ingen nytte i de forskjellige politiske grupperinger, ute av stand som de alle var til å virkeliggjøre noesomhelst sterkt og varig i revolusjonen.»

«Vi så klart at revolusjonen var kneblet av statsmakten, som truet med å kvele den.»

«Jeg sa til dem (bønderne) at ingen uten de selv kunde forsvare og utvikle revolusjonen. Revolusjonen er deres eget arbeide, de må være dens dristige utbredere og virkelige forsvarere.»

«Arbeiderne endte med å forstå, at de bare kunde stole på sig selv. De sluttet sig tettere sammen, idet de søkte å reise tilstrekkelige krefter for å befri alle arbeidere fra statens ulyksalige tyranni.»

«Dere (regjeringens representanter) vil at vi skal være deltagere i revolusjonen, men uten noen rett for oss til å utvikle og utvide den.»

«Dere har vært i Alexandrovsk og kunnet se, at likesom vi, vil også industriarbeiderne leve fritt og uavhengig av alle disse ideer om makt, om regjeringer og andre landeplager, kommet djevelen vet hvorfra.»

Efter oktoberrevolusjonen, under bolsjevikene:

«Og man kunde ofte høre bønderne uttale sin virkelige mening om de før-revolusjonære og revolusjonære myndigheter. De spøkte tilsynelatende, men talte i virkeligheten i dypt alvor og alltid med lidelse og hat. Efter å ha jaget «durak»'en (nar, dumrian) Nikolka Romanoff, kom en annen «durak»,

Kerensky, og forsøkte å innta hans plass, men også han blev jaget. «Hvem skal så nu spille «duraken» på vår bekostning?» «Den herre Lenin?» spurte de. Andre sa: «Man kan ikke undgå «duraken» (og med ordet «durak», mente de alltid regjeringen). «Byen er bare til for det, dens ide og system er slett: de hjelper til å oprettholde «duraken», regjeringen», sa bønderne.

Arbeiderne sier:..... «Overalt opprettes kommissariater. Og disse kommissariater ligner mer politi-institusjoner enn institusjoner av likestilte, av kamerater som søker å forklare os hvorledes vi helst bør organisere oss uavhengig, uten å behøve høre på ledere som hittil har sittet på ryggen av oss og ikke gjort oss annet enn ondt.

Og når vi ikke nu merker noen tilbøielighet i denne retning fra den revolusjonære regjerings side og der istedet opprettes politi-institusjoner som istedetfor råd gir oss ordrer, vil man ikke få se mere til den senere. Tvertimot vil i fremtiden enhver som tenker eller handler i strid med mottatt ordre, pådra sig dødsstraff eller berøves friheten, et gode vi holder på fremfor alt.»

Arbeiderne så det brokede billede som deres fortrøpp frembød (bolsjeviker, venstre-socialrevolusjonære og anarkister) og sa: «Vi hilser av fullt hjerte disse revolusjonære, men vi har ingen sikkerhet for at de ikke ender med å bekjempe hverandre for å ta makten over oss og underkaste oss fullstendig under sin vilje. Denne tilbøielighet har de og forbereder således en ny blodig kamp, hvorunder vi arbeidere, med vår rett til selvstendig revolusjonær handling,

trykkes op i en krok, på kne for deres egoistiske og forbryterske parti-interesser.»

«Revolusjonen har forkyndt frihetens, likhetens og det fri arbeides prinsipper og vi vil se disse prinsipper anvendt i livet..... Den bolsjevik-venstre social-revolusjonære bloks regjering er tross dens revolusjonære karakter skadelig for utviklingen av revolusjonens skapende krefter.»

2 ting faller alltid i øinene.

Først det dobbelte kraftspilte. På den ene side et fantastisk byråkrati, en sverm av tjenestemenn som gjør mere skade enn gavn. På den annen side den uhyre sum av initiativ, innsikter, erfaringer og umiddelbar virketrang, som finnes hos folket, ferdig til å utfolde sig, men som holdes nede, lammes og kveles av tvangen ovenfra.

Dernest opgavens forvanskning. Opgaven er jo ikke tvilsom, den er å skape et samfund av lykkelige mennesker, å sikre den størst mulige lykke for det størst mulige antall. Og istedet gjør man det motsatte: opofre individene, de enkelte, til ære for en kollektiv avgud. Et statsuhyre, like umenneskelig og grusomt som de gamles Molok.

Revolusjonen i Ukraine var i fremtredende grad en bondebevegelse. Dens historie vil dog derfor ikke ha mindre interesse for industriarbeiderne. Derimot skulde den ha betingelser for å bli forstått av landbefolkningen fremfor megen annen socialistisk litteratur.

4. Til organisasjonsspørsmålet har anarkistene tildels inntatt et uklart standpunkt. Mange har ment at man skal innskrenke sig til å utbrede sine ideer uten med organisert felles optreden at gripe anderledes inn i begivenhetenes gang. Da den russiske revolusjon kom, stod da også anarkistene helt uorganisert og derfor avmektig likeoverfor de vel organiserte statssocialistiske partier. Makhno så klart denne svakhet og beklaget sig bittert over den. Han møter i virkeligheten også fra først av den samme tilbøielighet hos sine kammerater i den kommunistisk-anarkistiske gruppe i Goulaj-Polje, men lykkes tilsist ved sin kloke optreden, sine argumenter og sine tiltak å overvinne deres betenkeligheter. Og resultatene er ikke det minst betydningsfulle ved bevegelsen: de viser tilfulle den praktiske mulighet av organisasjoner som på samme tid som de er helt frihetlige, derfor ikke mister noe av sin handlekraft.

Efter de dyre lærepenge som anarkistene har betalt i den russiske revolusjon, er der nu tegn til at et stigende antall føler behovet for organsasjon og er bestemt på å handle derefter.

Hvad angår bolsjevikenes forhold til Ukraine og Makhnobevægelsen vil man finne, at det er ikke annet enn en rekke av skjendigheter.

1) Ved freden i Brest-Litovsk (3. mars 1918) vedtok bolsjevikene å rømme Ukraine og således overlate landet og dets revolusjonære befolkning til

sin skjebne. Det blev da også hurtig besatt av tysk-østerrikerne, Goulaj-Polje som nevnt inntatt; umåtelige forråd bortført. Det var en skammelig, usolidarisk handling.

2) Etter at Makhno og hans folk hadde kjempet alene mot tysk-østerrikerne inntil deres hære som følge av makhnoistenes anfald og begivenhetene i hjemlandet opløstes i slutningen av 1918, mot Skoropadski og Petljura og fra begynnelsen av 1919 mot Denikin, kom bolsjevikene noen måneder senere tilbake til Ukraine. I begynnelsen var forholdet forsåvidt godt som Makhno blev fremstillet som en dristig revolusjonsmann. Det kom også til en overenskomst om samarbeide i kamp mot Denikin. Men freden varte ikke lenge.

Til å begynne med hadde bolsjevikene åpenbart gått ut fra at de skulde få makhno-bevegelsen over til sig, men da dette viste sig å være en feilregning, slog man om. Bevegelsen blev bakvasket som en kulak-bevegelse, siktende til å skaffe de rike bønder makten, dens ledere truet, Goulaj-Polje-området blokkert, Makhnoarmeens forsyning med våben og ammunisjon forminsket gjentagne ganger og tilsist helt stanset. Allerede i april var der gjort forsøk på å snikmyrde Makno. En tid blev angrepene innstillet som følge av Grigorjevs oprør, men da denne fare var over, begynte igjen den tidligere agitasjon, ledet av Trotski som på denne tid kom til Ukraine. En innkalt 4. ekstraordinær distriktskongress forbydes. Makhnoistene beskyldes — nødvendigvis bevisst løgnagtig — for å åpne fronten mot Denikin. Ved hemmelig ordre påbydes Makhno og

medlemmene av hans stab arrestert ved hvilkesomhelst midler og overgitt til det krigsrevolusjonære tribunals dom, d. v. s. til henrettelse. Flere medlemmer av Makhnos stab og andre makhnoister som falt i bolsjevikenes hender, blev henrettet.

Trotskis politikk overfor Makhnobevægelsen er fremstillet således: det er bedre å opgi hele Ukraine til Denikin enn å gi Makhnobevægelsen anledning til å utvikle sig videre. Denikin som står i spissen for en åpen kontrarevolusjonær bevegelse, kan ødelegges ved klassekampagitasjon. Makhnobevægelsen som arbeider blandt de fattigste klasser, kan reise disse klasser mot oss.

3) Etter at bolsjevikene igjen hadde rømmet Ukraine og makhnoistene vunnet sin store seir over Denikin, kom røde devisjoner i oktober 1919 tilbake til kredsene Jekaterinoslav og Alexandrovsk. Møtet med makhnoistene var kameratslig og hjertelig. Men fra 14. røde armés krigsrevolusjonære sovjet kom ordre til Makhno-armeens overkommando om å begi sig til den polske front. Da makhnoistene hverken kunde eller vilde lystre denne ordre, som i virkeligheten ikke var annet enn en uforkammethet, blev Makhno og hans arme fra midten av januar 1920 erklært utenfor loven. Det begynte nu en fryktelig kamp som strakte sig over 9 måneder. På grunn av det gode forhold mellem den røde armés soldater og makhnoistene anvender bolsjevikene den lettiske skytterdivisjon og en del av de kinesiske avdelinger. Etter en forsiktig beregning antas der i denne tid av bolsjevikene å være skutt eller lemlestet ca. 200 000 bønder og arbeidere. Og et lignende antall

*sketninger
forhold og
historier -
undersøkt*

sendt til avsidesliggende dele av Russland eller Sibirien. Fangne makhnoister blev nådeløst skutt, deres tortur, deres gods røvet, husene ødelagt osv. Hele sommeren 1920 søkte man ved hjelp av en eller annen fangen makhnoist å få Makhno myrdet. Kampen førtes av bolsjevikene under merket «Kamp mot banditismen» (!)

4) Sommeren 1920 kommer Vrangell. Bolsjevikene skrek i alle Ukraines aviser op om Makhnos forbund med Vrangell. I virkeligheten gjorde makhnoistene flere forsøk på å angripe Vrangell og mente å burde føre hovedkampen mot ham. Bolsjevikenes diktatur var vistnok ikke mindre fiendtlig mot arbeidernes frihet, men der var den forskjell at der på deres side stod masser som trodde på revolusjonen. Man besluttet å foreslå for bolsjevikene å opphøre med den gjensidige kamp for i fellesskap å tilintgjøre Vrangell. Først kom der intet svar, men i september da Jekaterinoslav blev rømmet og Vrangell besatte en rekke byer, kom en delegasjon fra bolsjevikene for å innlede underhandling om felles kamp mot Vrangell. I oktober kom overenskomsten istand. Med makhnoistenes virkningsfulde hjelp blev Vrangell slått, og umiddelbart derefter overfalt bolsjevikene forredersk Makhnos kommando og makhnotropene på Krim, angrep Goulaj-Polje, grep Makhnos representanter i Charkov, drepte eller arresterte alle anarkister i byen, og oppløste alle anarkistiske organisasjoner i hele Ukraine. Naturligvis under alskens løgnagtige påskudd.

Derefter følger så den endelige kamp. I den første tid vandt makhnoistene mange betydelige

seire over den røde arme, og til det siste blev utført bedrifter lysende av tapperhet og hengivenhet for revolusjonen, men efterhånden blev stillingen håpløs ved de troppemasser bolsjevikene kastet mot deres forholdsvis små avdelinger. I begynnelsen av august blev det besluttet at Makhno på grunn av sine alvorlige sår skulde sammen med noen av de andre kommandanter forlate Ukraine for å bli frisk.

At bolsjevikene med sitt system nødig så en bevegelse som Makhnobevægelsen ved siden av sig, kan man nok forstå. Men det gjør ikke ledernes ansvar for deres handlemåte mindre. På den skjendigste måte har de bakvasket, forrådt, forfulgt og tilsist med sin overmakt knust en bevegelse som ga uendelig rike løfter. Hadde det første for dem vært å løse den sociale revolusjons oppgaver, og ikke å ride sine kjepphester og samtidig tilfredsstille sitt maktbegjær, skulde de i sannhet hatt grunn til å vike tilbake for en slik forbrytelse.

Heller ikke blir ansvaret mindre når vi nu ser hvorledes de selv i 12 år har ført det russiske folk gjennom uendelige lidelser, som ennå vedvarer, uten til gjengjeld å gi det annet enn nye skuepenge og skinnrettigheter.

I første rekke faller ansvaret på Lenin og Trotski. Da matrosene og arbeiderne i Kronstadt vilde ha sovjettene innsatt i de rettigheter de tilkom efter konstitusjonen og derfor blev slått ned med blodig brutalitet, var det Trotski som gjorde bøddeltjenesten. Da Makhnobevægelsen skulde slås ned, finner vi også Trotski i spissen som den ledende bakvasker og forfølger. Lenin på sin side var den

mektige, uten hvis samtykke intet blev gjort. Etter Goulaj-Poljes inntagelse av tysk-østerrikerne var Makhno en kort tid i Petrograd og talte her bl. a. med Lenin. Lenin sa da: «Med anarkister som dem De taler om, som er istand til organiserte revolusjonære handlinger, vil vi alltid komme til forståelse, jeg personlig og hele vårt bolsjevikiske parti, for å gjenoprette en revolusjonær enhetsfront....» Det er vanskelig, sier Makhno, å finne hos noen fagpolitiker mere hykleri enn Lenin viste under denne samtale. Regjeringen hadde allerede da organisert sine angrep på anarkismen... («Libertaire»).

Volin, som også en tid var deltager i Makhno-bevegelsen, forteller i et forord til Arsjinovs bok om en samtale han i fengslet hadde med chefen for Tsjekaens hemmelige operative avdeling, Samsonov. På en bemerkning av Volin om, at han fant bolsjevikenes fremferd overfor Makhno i det øieblikk de drev underhandlinger med ham, forredersk, svarte Samsonov hissig: Det kaller De forrederi? Etter vår mening viser det at vi er dyktige politikere! «Da Makhno var nyttig for oss, forstod vi å gjøre bruk av ham, men da vi ikke lenger hadde bruk for ham, forstod vi å likvidere ham.»

På en måte kan vel dette være riktig nok. Bolsjevikenes fremferd mot Makhno og Makhnobevægelsen var kanskje dyktig politikk efter gode både fyrstelige og borgerlige forbilleder. Men like sikkert er dette allikevel ikke den vei vi har å gå, når der skal bygges op et bedre og lykkeligere samfund.

Serlig fengslende vil leseren finne både Arsjinov og Makhnos bok ved det billede de gir av M a k h n o s person. Fra forstandens og karakterens side åpenbart utrustet med en sjelden forening av lykkelige egenskaper, parret med en sterk vilje- og handlekraft, omhyggelig og fryktløs på samme tid, med en sikker sans for det praktisk mulige, og som det viser sig da det kommer til krig også i besiddelse av overlegne evner som militær fører, — finner vi ham samtidig alltid like fordringsfri, uten streben etter personlig makt, bare fyllt av en brennende hengivenhet for revolusjonens sak.

I den første periode av sin revolusjonære kampvirksomhet — d. e. mot tysk-østerrerikerne og Skoropadski — viste Makhno sig, sier Arsjinov, «ikke bare som organisatoren og føreren for bønderne, men i like grad som den strenge folkets hevner. På kort tid blev hundreder av godseierreder ødelagt, tusenvis av folkets aktive fiender og undertrykkere nådeløst knust. Hans forvovne og beslutsomme handlekraft, hans lynnare bevegelser og evne til å skjule sig, umuligheten av å fange ham, gjorde ham til en skikkelse som var gjenstand for borgerskapets frykt og hat og bondestandens hele sympati og stolthet. Hertil kom hans makeløse dristighet, hans hensynsløse viljekraft, hans skarpsindighet og sunde bondehumør.» Dog er det først senere under kampene mot Denikin, at hans store egenskaper som militær fører og organisator fullt ut viser sig. Etter en bedrift under kampen mot tysk-østerrerikerne er det han får tilnavnet «Batjko» — lille far.

Ikke mindst bemerkelsesverdig finner jeg hans likevektige og faste rettsind, således da han i et op-hisset møte forsvarer og redder en gammel politi-kommisær som han tross mannens embede anser ufarlig og personlig uskyldig (nærværende boks 1. del, kap. XI), mens han ved en annen anledning krever dom over virkelig skyldige og farlige menn, hvor andre av oppportunitetshensyn vil la dem slippe (2. del, VI kap.) Man forstår den tillid og hengivenhet han tross sin ungdom inngyder sine omgivelser. Og-så læseren vil ikke bare skjenke ham sin beundring, man lærer også å føle for ham som for en kjær ven.

Om flerheten av de ledende russiske anarkister sier Arsjinov at de mangler forståelse av Makhnos betydning og fremragende egenskaper. En undta-gelse dannet dog Kropotkin. I juni 1919, på en tid da der i Central-Russland ikke fandtes annet enn fordreiede opplysninger om Makhno, sendte Kropotkin ham følgende smukke hilsen: «Hils kame-rat Makhno fra mig og be ham passe godt på sig selv, for av menn som han er der ikke mange i Russland».

Makhno lever nu i Paris, syk og invalid efter sår han har fått under krigen, med kone og et barn. Det har været nødvendig for franske kamerater å sette igang en innsamling til hjelp for ham. Skulde nor-ske kamerater ønske å delta, skal det være mig en glede å motta bidrag og besørge dem videresendt.

Oslo, september 1930.

A. Hazeland.

Aasens Boktrykkeri — Oslo